

« zurück blättern vor »

BET subst. m., heute: plt., ab 1670. 1) ‘Decke und Kopfkissen aus Daunen oder Federn zum Zudecken; Federbett; (zunächst vornehmes) Bettzeug’ – ‘pierzyna, piernat, miękka poduszka z pierza; w lmn: pościel’: 1670 PotWoj 107, SP17 *tby rozefpane dzwignawfszy od betu maiq nazzem Zołnierzom dotrzymać impetu.* ◦ 1673 Lacki T2r *A potym ná wezgłowiách siedząc purpurowych, Wczásuiq się rofkofznie ná złotogłowowych Betach.* ◦ (1681) 1859 Kochowski Chryst. 17 *Twoy przy zybetách W miękkich się Betách Śćirw rofpościera.* ◦ (†1696) 1728 Pot.Arg. 35, L *Bet z miękkiego usypany puchu.* ◦ (†1731) 1745 Jabł.Buk.H. 3 b, L *Ruszato stońce z swoich morskich betów.* ◦ 1755–1756 Min.Ryt. 4 216, L *Leniuch ospaty, nie łatwo się da od betów odwieść.* ◦ (vor 1792) 1951 Kit.Opis 518 *było wstydem dworzaninowi, palestrantowi i towarzyszowi husarskiemu albo pancernemu nie mieć porządnej pościeli, spodka, beta, poduszek wstęgami szamerowanych i duchenki.* ◦ 1834 PT VII 42-5, SJAM *niemczyska jak mrowie / Pełzną [...] męszczyźni, kobiety, / S fajkami, z imbryczkami, wleką pudła, bety.* ◦ 1947 Iwasz.J.Nowele 67, DOR *Siedział w niebieskiej piżamie pośród mnóstwa poduszek, kołder, puchowych betów z ogromną filiżanką kawy w ręku.* – L, SWIL, SW, LSP, DOR. 2) ‘armseliges, unordentliches Bettzeug’ – ‘niechlujna, wymięta pościel’: (1839–1841) 1978 Rzewuski 129 *Kazano wszystkie bety żydowskie poznosić i rzucać w loch.* ◦ 1855 Szyman.W.Lichw. 21, DOR *Przy samym zaraz wejściu uderzał dziwny jakiś zaduch, zmieszana woń łokszyn, cebuli i nie przewietrzonych betów.* ◦ (1881) 1951 Bał.Dziady 66, DOR *Niedaleko od pieca stało łóżko, na którym wśród pomierzwionych betów leżała w ubraniu jakaś kobieta i chrapała mocno.* ◦ (1886) 1949–1951 Sienk.Pot.I 155, DOR *Niechże mnie piorun w tych betach ustrzeli, jeśli będą dłużej w nich parcia!* ◦ (1905) 1922 Zap.G.Modl. 106, DOR *Państwo jej kazali zrobić łóżko za całe trzy papierki, kupili siennik, bety sobie ustala jak stertę.* ◦ 1952 Breza Uczta 373, DOR *A, wylazłeś z betów (...)* – *To dobrze.* – LSP, DOR. ◊ **Etym:** nhd. *Bett* subst. m., ‘Lager, Stätte zum Schlafen, Federbett’, GRI. ◊ **Konk:** *piernat* subst. m., bel. seit 1564, SPXVI, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 1; *pierzyn(k)a* subst. f., bel. seit Ende 14. Jh., STP, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 1. ◊ **Hom:** *bet* subst. m., ‘Niederlage im Spiel, Setzen auf die verlierende Karte’, zuerst geb. SWIL. ◊ **Der:** *becik* subst. m., ‘Daunendecke’, [hapax] (vor 1792) 1951 Kit.Opis 518 *Od potowy lat panowania Augusta III miękkość i wygody, dawnym Polakom nie znane, poczęły zagęszczać między panietami spodki, pierzynki i beciki puchowe przesywane.* Zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *becik* subst. m., ‘Lager für Babys’, [hapax] 1952 Moda 8, DOR, zuerst geb. DOR. ♠ Zunächst handelt es sich um eine Bezeichnung für das Federbett als vornehmes Bettzeug.

Dem entspricht die dichterische Verwendung im gehobenen Stil (1673 bis 1745 Jabł[onowski] Buk., L). Die Belege von 1670, 1681 und 1755 drücken die spartanisch-ritterliche oder christlich-asketische Ablehnung des Luxus aus, haben also mit Inhalt 2 nichts zu tun. Erst nach der allmählichen Verbreitung der vornehmen Bettsitten (vgl. die beiden Belege aus Kit[owicz] Opis) erfolgt die Bedeutungserweiterung zu ‘Bettzeug’ (s. 1832 SJAM oben), und zwar nur im Plural (so auch Sw). Inhalt 2 ist heute wohl allein gebräuchlich, vgl. jedoch den Beleg von 1947 aus Iwasz[kiewicz] J.Nowele, DOR. zu Inhalt 1. Die Ableitung *becik* behält bis heute die ursprüngliche Bedeutung und den Singular.

« zurück blättern vor »